

Asia: VN/1084/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksesi eduskunnalla laiksi nimikirjalain kumoamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Esityksen luku 1. Asian tausta ja valmistelu.

Anna lausunto tai kommentoi tähän esityksen lukua 1.

Tasa-arvovaltuutetulta on pyydetty lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esitysluonnoksesta. Mainitussa hallituksen esityksessä ehdotetaan muun muassa kumottavaksi nimikirjalaki ja muutettavaksi viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) lisäämällä siihen palkkajulkisuutta koskeva säännös.

Tasa-arvovaltuutettu pitää tärkeänä, että julkisen sektorin palkkatietojen julkisuus ja avoimuus säilyy jatkossakin vähintään entisen tasoisena.

Huhtikuussa 2022 voimaan tulleella nimikirjalain muutoksella (212/2022) lain soveltamista laajennettiin hyvinvointialueiden ja -yhtymien viranhaltijoiden ja työntekijöiden palkkatietojen julkisuuteen. Mainitun lainmuutoksen jälkeen julkisen sektorin henkilöstön palkkatietojen julkisuus on koskenut muun muassa valtion virkamiehiä ja työntekijöitä, eduskunnan virkamiehiä, Suomen Pankin viran- ja toimenhaltijoita sekä kunnan ja kuntayhtymän viranhaltijoita ja työntekijöitä.

Perustuslain (731/1999) 6 § sisältää velvollisuuden edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnallisessa toiminnassa sekä työelämässä, erityisesti palkkauksesta ja muista palvelussuhteen ehdoista määrättäessä. Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun laissa (609/1986, jäljempänä tasa-arvolaki) kielletään muun muassa palkkasyrjintä.

Edellä mainitun nimikirjalain muuttamista koskeneen hallituksen esityksen (HE 7/2022 vp.) yhteydessä tasa-arvovaltuutettu toi esiin, että palkkauksen läpinäkyväisyys hankaloittaa palkkasyrjinnän havaitsemista ja estää samapalkkaisuusperiaatteen toteutumista.

Palkkasyrjintäepäilyjen selvittäminen ja samapalkkaisuusperiaatteen toteuttaminen edellyttää, että

syrjintää epäilevällä on käytössään tehokkaat oikeussuojakeinot, mutta ennen kaikkea oikeus saada tiedot mahdollisen verrokkihenkilön palkasta. Nimikirjalaissa säädetty palkkatietojen julkisuus on mahdollistanut tämän julkisen sektorin henkilöstölle. Palkkatietojen avoimuuden säilyttäminen myös jatkossa on tärkeää.

Se, että julkisen sektorin henkilöstön palkkatietojen julkisuudesta säädettäisiin jatkossa nimikirjalain sijaan julkisuuslaissa ehdotetulla tavalla, mahdollistaa tasa-arvovaltuutetun näkemyksen mukaan palkkasyrjinnän havaitsemisen jatkossakin. Se edistää osaltaan samapalkkaisuusperiaatteen toteutumista julkisella sektorilla.

Nimikirjalain kumoamista ja julkisuuslain muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen sisältyy kuitenkin muutamia seikkoja, joita olisi hyvä tarkastella vielä jatkovalmistelussa. Henkilöstön palkkatietoja saattaa sisältyä esimerkiksi hyvin erilaisiin ja erityyppisiin asiakirjoihin, kuten palkkalaskelmiin, ansioerittelyihin tai hakuilmoituksiin yms. Asiakirjat eivät aina ole viranomaisen laatimia asiakirjoja, vaan osa näistä asiakirjoista syntyy palveluntuottajan toimesta tai on heidän hallussaan tai asiakirjat toimitetaan viranomaiselle. Osa näistä asiakirjoista saattaa sisältää myös salassa pidettäviä tietoja. Jatkovalmistelussa olisikin hyvä varmistaa, että kaikilla lakia soveltavilla tahoilla on tiedossaan julkisuuslakiin siirrettäväksi ehdotetun palkkatietojen julkisuusperiaatteen suhde muihin julkisuuslain säännöksiin, kuten esimerkiksi asiakirjan tuleminen julkiseksi tai tiedon antaminen salassa pidettävästä asiakirjasta jne. Säännösten keskinäinen suhde saattaa jäädä osin epäselväksi, kun julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohdan muutosesityksen mukaan tiedot viranomaisen maksamista kokonaispalkoista tai palkanosista olisivat julkisia vain palkan maksaneen viranomaisen hallussa.

Tasa-arvolaissa kielletään eri asemaan asettaminen raskaudesta tai synnytyksestä johtuvasta syystä sekä eri asemaan asettaminen vanhemmuuden tai perhevapaan perusteella. Tästä huolimatta syrjintä raskauden tai perhevapaiden käyttämisen vuoksi on hyvin yleistä ja merkittävä ongelma työelämässä.

Tasa-arvovaltuutetun tehtävänä on valvoa tasa-arvolain noudattamista. Raskaus- ja perhevapaasyrjintä on asiaryhmä, josta tulee tasa-arvovaltuutetulle eniten työelämää koskevia yhteydenottoja ja syrjintäepäilyjä. Asiasta riippuen tasa-arvovaltuutettu antaa syrjintää epäileville ohjeita ja neuvoja tai ryhtyy asiassa selvitysmenettelyyn. Valvoessaan tasa-arvolain noudattamista tasa-arvovaltuutettu ei ole pitänyt tietoa henkilön raskaudesta tai tämän perhevapaasta julkisuuslaissa tarkoitettuna salassa pidettävänä tietona toisin kuin otsikossa mainitussa hallituksen esityksessä todetaan sivulla 13.

Tasa-arvovaltuutettu toteaa, että laissa yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004) säädetään muun muassa työntekijöiden henkilötietojen käsittelystä. Siinä ei kuitenkaan käsitellä raskautta tai perhevapaita, mistä voi tasa-arvovaltuutetun käsityksen mukaan päätellä, ettei niitä pidetä arkaluonteisina henkilötietoina. Mikäli perhevapaa tai sen pitäminen tulkittaisiin esitysluonnoksessa

mainitulla tavalla salassa pidettäväksi tai arkaluonteiseksi henkilötiedoksi, se vaikeuttaisi esimerkiksi tasa-arvovaltuutetun lainvalvontatyötä. Se saattaa vaikuttaa myös Kelan tai muiden viranomaisten työhön, jotka käsittelevät merkittävässä määrin perhevapaisiin liittyviä hakemuksia.

Esityksen luku 2. Nykytila ja sen arviointi. Anna lausunto tai kommentoi tähän

Esityksen kappaletta 2.1. Nykytila

-

Esityksen kappaleen 2.2. Nykytilan arviointi alun yleistä arviota

-

Tehtävää ja työhistoriaa koskeva tiedot -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön perusteella käsiteltävät asiat

-

Koulutus- ja tutkintotiedot -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön perusteella käsiteltävät asiat

-

Kansalaisuutta koskeva tieto -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön perusteella käsiteltävät asiat

-

Virantoimituksen ja työnteon keskeytystä koskevat tiedot -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön perusteella käsiteltävät asiat

-

Asevelvollisuutta koskevat tiedot -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön perusteella käsiteltävät asiat

-

Rangaistustiedot -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön perusteella käsiteltävät asiat

-

Palkkatiedon julkisuus -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön perusteella käsiteltävät asiat

Velvollisuus osoittaa tietojen paikkansapitävyys -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön tiedonkäsittelyä koskevien säännösten arviointia

-

Nimikirjatietojen siirtäminen -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön tiedonkäsittelyä koskevien säännösten arviointia

-

Luovuttaminen ulkopuoliselle- ja tietojen luovuttamistapa -osioota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön tiedonkäsittelyä koskevien säännösten arviointia

-

Nimikirjanotteen merkitys rekrytoinnissa -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön tiedonkäsittelyä koskevien säännösten arviointia

-

Henkilötietojen hallinta -osiota kappaleessa 2.2. Nykytilan arviointi / Nimikirjalainsäädännön tiedonkäsittelyä koskevien säännösten arviointia

-

Esityksen luku 3. Tavoitteet

Anna lausunto tai kommentoi esityksen tavoitteita

-

Esityksen luku 4. Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Anna lausunto tai kommentoi esityksen kappaleita 4.1. Keskeiset säädösehdotukset ja/tai 4.2. Pääasialliset ehdotukset

-

Esityksen luku 5. Muut toteuttamisvaihtoehdot

Anna lausunto tai kommentoi esityksen kappaleita 5.1. Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset ja/tai 5.2. Ulkomaiden lainsäädäntö

-

Esityksen luku 7 ja lakiehdotukset 1-6

Anna lausunto tai kommentoi yleisesti ehdotuksia lakiehdotuksista

-

Anna lausunto tai kommentoi lakiehdotusta 1 Nimikirjalain kumoamisesta ja sen perusteluista kappaleessa 7.1.

-

Anna lausunto tai kommentoi lakiehdotusta 2 Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta ja sen perusteluita kappaleessa 7.2

Anna lausunto tai kommentoi lakiehdotusta 3 Turvallisuusselvityslain muuttamisesta ja sen perusteluita kappaleessa 7.3

-

Anna lausunto tai kommentoi lakiehdotusta 4 Terveystieteiden ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta ja sen perusteluita kappaleessa 7.4

-

Anna lausunto tai kommentoi lakiehdotusta 5 Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta ja sen perusteluita kappaleessa 7.5

-

Anna lausunto tai kommentoi lakiehdotusta 6 Eläinlääkäriammatin harjoittamisesta annetun lain muuttamisesta ja sen perusteluita kappaleessa 7.6

-

Esityksen luku 11. Suhde perustuslakiin ja säätämisyhteistyö

Annan lausunto tai kommentoi esityksen luvussa 11 esitettyä

-

Muut huomiot

Anna lausunto tai kommentoi esitystä tähän

-

Maarianvaara Jukka
Tasa-arvovaltuutettu

Janas Pirkko
Tasa-arvovaltuutetun toimisto

